

Milyen lesz az új Nemzeti Színház.

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, január 3.

Szeptember 15-ikén megkezdtek a Nemzeti Színház lebontását s akkor arról volt szó, hogy a bontási munkálatokat újév körül, legkésőbb január végén befejezik. Az épület azonban két emeletnyi magasságig áll még s a laikus is láthatja, hogy egy hónap, sőt kettő alatt sem ér véget a bontás. Emiatt különös-nél-különösebb hírek terjedtek el a közönség körében, amely kegyelettel szemléli a dicsőséges falak apadását és várva-várja a nagy mű végét, mikorra elkészül az új Nemzeti Színház. Hónapok teltek el továbbá attól is, hogy az építőművészek megbízást kaptak a színház építésére, látszatjának kell tehát lenni már az irodájukban ennek a szorgalommal eltöltött időnek és ki kellett alakulnia a színház építését intéző bizottság gyakori ülésezései alatt az új Nemzeti Színház képének. Hiszen a pályaterveknek — noha egy nagyszerű művészi gondolat kifejezői voltak — az építési megbízás után természetesen még igen sok változáson kellett átmenniök.

Érdeklődtünk tehát az új Nemzeti Színház munkálatai iránt, s azokról itt beszámolunk:

A régi épület lebontása egy-két hónappal elődázódik. Ennek oka a munka technikai nehézségében s abban a körülményben van, hogy a bontáshoz nem lehetett hozzáfogni egyszerre az egész épületre kiterjedően. Már megkezdtek a bontást s még mindig voltak lakók a házban, sőt bontás közben is kiadtak üzleti helyiségeket. Az utcai részeken tehát megkésve indult meg a bontás s némely lakót birói uton kellett kényszeríteni a kiköltözésre. Ezenkívül is kevés, hozzáértő emberrel kellett végeztetni a bontást s biz ez lassan folyik. Trattner Ferencz házlebontási vállalkozó, aki tulajdonképpen intézője ennek a munkának, maga ügyel rá, hogy a bontásnál épen hagyandó művészi részletek sértetlenül kerüljenek le s így biztonságban vannak már a kupola szobrai s pár nap múlva lesznek a főhomlokzat szobrai is.

A bontást, amelynek határidejét a vállalkozók kitolni kérték, valószínűleg márczius végén fejezik be s akkor mindjárt hozzáfognak az alapozási munkához. Ez pedig kegyetlenül lassu és szinte láthatatlan dolog lesz. Huszonkét méter mélységig

hatolnak le az alappal, késszonokban fognak dolgozni és tökéletes biztonságot nyújtanak a vasbeton-alapnak a talajvíz ellen. Hónapokig fog tartani ez a munka, amiből az érdeklődő közönség éppen semmit sem láthat majd. Mindazonáltal az új színház készen lesz a megállapított időre. A Nemzeti Színház szerződése a Népszínházzal 1917-ben jár le. Akkor ősszel meg kell kezdődniök az előadásoknak az új hajlékban. Az új Nemzeti Színháznak eszerint 1916 nyarára el kell készülnie, mert a belső berendezés és az előadások megindítására szükséges átköltözködés megint hónapokat, félsztendőnél nagyobb időt vesz igénybe.

Amíg a bontás és az alapozási munka folyik, Tóry és Pogány építőművészeknek hatalmasan megnagyobbított irodája lázasan dolgozik a tervrajzok elkészítésén. S az alaprajzok már készen is vannak. A színház építését intéző bizottság, melynek tagjai Berczik Gyula miniszteri tanácsos elnöklésével: Bánffy Miklós gróf, az Operaház kormánybiztosa, Tóth Imre, a Nemzeti Színház igazgatója, Majovszky Pál osztálytanácsos, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium művészeti osztályának vezetője, Kertész K. Róbert osztálytanácsos, a minisztérium műszaki osztályának főnöke és Schváb Gyula műszaki tanácsos, szinte permanenciájában van és a legapróbb részletekre kiterjedve tárgyal az építőművészekkel az új színház terveiről. Maga Jankovich Béla dr. miniszter is állandóan figyelemmel kíséri a munkálatokat, megnézte a terveket az építőművészek irodájában s pár nap előtt az építőművészekkel az egész bizottság megjelent a miniszternél, hogy bemutassák a végleges terveket, amelyeket a miniszter ratifikált.

Az új épület elhelyezésében fontos változás, hogy a muzeum-körúti homlokzat hatásosabbá tétele végett, egy méter 70 centiméterrel hátrább tolták az épületet a Pannónia-szálló felé. Ezzel jobban érvényesül a homlokzat architektúrája és megszálesedik a bejárat előtti járda. Egy kis baj van azonban a szálloda feletti részen. Itt ugyanis utcza nyílik, amely, hogy a szabályzatnak megfelelő szélességű legyen, szükség volna a Pannónia-szálló Rákóczi-úti frontjából egy hat méteres sávra, aminek ellenértékéül a szálló értékesíthető homlokzatot nyerne az új utcára és az elfoglaltnál nagyobb területi kárpótlást is kapna. Glück Frigyes, a Pannónia-szálló tulajdonosa azonban mindaddig elzárkózott az elől, hogy az utcanyitásra szükséges és elegendőképpen kárpótlott részt a telkéből átengedje. Ennek folytán az építő-bizottság úgy intézkedett, hogy az új utcza nyílását a színházépülettel harmonizáló s egyébként is tetszetős ivekkel átídalja a Rákóczi-úti részen s így elfűdi a szálló tűzfalát, ami ugyancsak rontaná a színház arcát. Remény van különben arra is, hogy mihamar mégis létrejön a megegyezés Glück Frigyesrel s akkor az új utcza nyilvános utczává bővül, ellenkező esetben inkább csak a színház udvara volna és egyszerűen bejáró a színházi részre, az irodákba és öltözőkbe.

A legnagyobb gondot az építőbizottságnak a színháztechnika okozta. A tárgyalásokba bevontak hamburgi és drezdai szakértőket is és a bizottság tagjainak külföldi tanulmányútján tett tapasztalatokat szintén kiünően felhasználták. Három színháza lesz a színháznak. A főszínház egyik oldalán egy nagyobb, a másik oldalán egy kisebb méllékszínház. Ezek segítségével a változókat a színházon ropant gyorsan és könnyen lehet elvégezni. A főszínházra egyszerűen betolják a mellékszínházpadokon már felállított díszleteket, a főszínház berendezését pedig ejnyelik a sülyesztők. A sülyesztőknel azonkívül egyik rendeltetése, hogy terepváltozásokat csináljon a dekorációban, tehát növelje az illúziót, mikor arról van szó, hogy a színen hajmok, erdőrészetek, utczasorok legyenek.

Azokat az effektusokat, amiket eddig fátyolokkal idéztek elő eddig a színházpadon, gőzzel pótolják, amiket a kazánok teljes biztonsággal elegendően nyújtanak és sokkal tökéletesebb hatást fognak szerezni.

A nézőtér praktikus berendezése szintén ropant fontos feladat volt és teljes sikerrel megoldódott. Ezernyolczvan néző befogadására épül a

nézőtér. Mindenki kényelmes helyet kap és a földszint minden pontjáról az egész színház látható lesz. Evégre a nézőtér nemcsak ivszertűen hajlik, hanem vályuszerű öblösséget is nyer, hogy a szélen ülők nézővonala szintén beleessék a színház közepére. Noha, amint látszik, a színház éppen nem nagy tömeget fogad be, mégis, a mostani helyátrak mellett is, igen gazdaságosan fog szolgálni.

Minden elővigyázati intézkedés megtörtént az épület tűzbiztonsága tekintetében. Eltekintve attól, hogy a földszinti ajtók mindegyikére csak 25—28 néző jut, tehát a nézőtér pár pillanat alatt kiürülhet, az egyes emeletek is elkülönített lejárókkal rendelkeznek és torlódás sehol sem állhat be. Gondoskodtak arról is, hogy ha netán tűz ütne ki a színházpadon, a közönség biztosítva legyen a füst ellen, amit a vasfüggöny alig ér el. A füst és tűz ugyanis rátűdul a nézőtérre, minthogy utja csak arrafelé van s a vasfüggöny hamar elég. A füst elvezetésére tehát a színházpad fölött nyitható tető lesz, amely automatikusan nyílik. Amint ugyanis tűz üt ki a színházpadon, a tető kapcsolai a forróság által megnyitva, kürtöszertűen kiesapódnak a tető falai és a füst ezen át tódul ki, ahelyett, hogy a nézőtérre fordulna.

Megállapodás történt a színház szellőztetése, fűtése és a világítás tekintetében is. A legmodernebb berendezés gondoskodik ezek pontosságáról és cizlerszerűségéről. A szellőztetés felülről fog történni, olyan nyomással tódulna be a friss levegő, hogy a nézőtér fölött már megszűnjék a nyomás s így a nézőtér ajtóin betűduló levegőárammal ne okozzon bántó «huzatot».

A Nemzeti Színháznál szétszórta lévő díszletraktárait, mint a színház minden más raktárát és műhelyét is, cizentralizálják az új épületben. Minden kellék együtt lesz, gondosan hozzáférhetően elhelyezve.

Ilyen apró-cseprő, de az új Nemzeti Színház művészi feladatát s a közönség kényelmét és biztonságát szolgáló száz kérdést intézett el az építőbizottság, miközben az építőművészek készítik a tervrajzokat. Megható vetélkedés folyik a bizottság tagjai közt, hogy minél szebbé, mennél tökéletesebbé tegyék a nemzet első színházát, amely dícsősége lesz a mai nemzedéknek és századokon át hirdetni fogja a szeretetet és gondosságot, amivel készült. S itt már igazán lényegtelen, hogy a színház építésére előirányzott összeg elegendő lesz-e vagy sem, mert a fontos az, hogy az új Nemzeti Színház megkapja mindazt, ami érdemest a színházépítő művészet és technikai berendezés követel s hogy emléke legyen az és szimboluma a nemzet ragaszkodásának ahhoz az épülethez, amelynek elődjét, szó szerint, kövénként hordta össze a nemzet lelkesedése.

Hgy.

Budapest, január 3.

A budapesti kereskedelmi és váltótörvénysszék sorsa. Az új polgári perrendtartás a jövő év szeptember elsején életbelép s ugyanakkor a budapesti kereskedelmi és váltótörvénysszék megszűnik s helyette a budapesti királyi törvénysszéknel kereskedelmi szakosztályt állítanak fel. A negyvenhárom év óta fennálló bíróság megszüntetése állandóan izgalomban tartja az érdekelt köröket s ennek hatása alatt nyilatkozik meg a főváros törvényhatósága is a január 7-ére kitűzött közgyűlésén. A főváros állást foglal a megszüntetés ellen s arra kéri az igazságügyi kormányt, hogy a rendkívül fontos szakbíróságot ne szűntessék meg, intézkedjék novelláris uton a bíróság további fentartása iránt. Megokolja ezt azzal, hogy Budapesten, az ország fővárosában, ipari- és kereskedelmi életünknek e hatalmas és talán egyetlen igazi centrumában nagyon is érezhető lesz annak a szakbíróságnak a hiánya, amelynél a polgárság érdekelt nagy tömegei megnyugvással látták eddig érdekeik jogi biztonságát.

A magyarországi románok kérdése a romániai kamarában. Bukarestből jelentik: A román kamara tegnap fejezte be a felmérést.